

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "
 Helyben hához hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD június 12

A magyar király szava.

Nagy nemzeti ünnepeknek, amelyekben több a méltóságteljes komolyság és az imponáló öntudatlanság, mint az üres káprázat és a lobbanó hév, mindig az elhangzott nyilatkozatok adják meg az értékét és a jelentőségét.

Igy volt ez az imént lefolyt koronázási jubileumnál is. S a ki a dolgok mélyére ható elmével figyelte meg az ott elmondott igen becses és minden tekintetben az alkalomszerűség színvonalán álló beszédek, az bizonyára velünk együtt megállapítja, hogy azok között a beszédek között — nemcsak azért, mert a legmagasabb helyről, a trónról szállott felénk, hanem tartalmánál és aktuális vonatkozásainál fogva is — a legjelentősebb az a fejedelmi szózat, melyet fölkeönt királyunk a képviselőház üdvözlésére adott válaszképpen intézett nemzetünkhöz és közvetve másokhoz is. Lakonikus rövidséggel, de erélyes határozottsággal nagyon sokat mond ez a nyilatkozat mindazoknak, akiket illet.

Igy például: a mai viszonyok között, amikor a horvát tuzók és hivatasos demagógok szembeszökő merészéggel kezdik előtérbe tolni a képzeletbeli horvát államiséget, kibívó presenzióval külön

horvát királyt emlegetnek, sőt még a magyar országgyűlésen levő horvát képviselők is szeparatisták célzásokat árulnak el, — igazán időszerű rendreteljesítésnek kell vennünk a királyi nyilatkozatnak azt a passzusát, amely hangsúlyozottan »kedvelt Magyarországnak és társországainak« szol.

Megnyugtatót nyújt ez nekünk magyaroknak és intési ad a horvátoknak a felől, hogy hasztalan kinálják a horvát tuzók »Nagy Ausztriát« cserében »Nagy Horvátország«-ért, hasztalan ajánlkoznak az összbíróalmi eszme pretorianusainak, a magyar király fejedelmi kötelességéhez és esküjéhez hiven, rendíthetetlenül ragaszkodik Szent István koronájának egységéhez, a magyar állam közjogi és területi integritásához, s így a horvát közjogi szofizirka végkép levonulhat arról a balgatalag illuzióról, hogy valaha sikerülhet neki az államközösség tényleges és törvényes állapota helyébe az államszövetség illegitim fogalmát becsempészni.

Nem kevésbé nagy horderejű a királyi nyilatkozatnak az a része, melyben »sz retelt magyar nemzeté«-ről emlékezik meg. Normális viszonyok között egyszerűen önként értetődőnek tartanók ezt, de különös jelentőséget kell neki tulajdonítani éppen most, amikor Ausztriában bámulatos rosszhiszeműséggel nap-nap után mint »néptörzs«-ről beszélnek rólunk, hogy nemzeti mivoltunkat, állami önállósá-

ságunkat a külföld előtt homályba borítsák, s a külföld elég löliületes ezeknek a tendenciózus ferditéseknek és hamisításoknak felülni. Ha még eddig nem tudtam, a királyi nyilatkozatból megtudhatja most már a külföld, hogy a király is alkotmányos nemzetnek ismer el bennünket; az alkotmányos nemzet fogalmában pedig benne van a nemzeti szuverenitás és az állami önállóság fogalma is. Tudomásul vehetik egyszersmind az Ausztriában domináló magyarellenes pártok, hogy az ugynevezett bekebelezési politika a dinasztianál támogatásra nem talál, mert a magyar király az egész világ előtt nyíltan vallja, hogy Szent István fényes koronáját éppen olyan szentnek tekintse, mint maga a magyar nemzet. A magyar állameszme kultuszában tehát olyan örvendetes összhang áll fenn király és nemzet között, hogy annak látára bizonyára az egész világ üres mendemondának ismeri fel azt a sűrűn felbukkanó és célzatosan terjesztett híresztelést, mintba a magyar állam politikai helyzete válságos lenne és kockán forogna.

Az itt méltatott királyi nyilatkozathoz, szintén a jubileum napján, méltó módon sorakozott egy ékesen szóló királyi tett, melyet tárgyunkkal való erkölcsi kapcsolatánál fogva, ugyancsak itt kell megemlíteni.

Amidőn ugyanis a román izgatók a

„TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

Nagyvárad 1692-ben.

Irtá: Gyalokay Jenő.

(Vége.)

Ugyancsak a Körösből Dél felé is szakadt ki egy ág e tájon, mely minden valószínűség szerint a Pecébe ömlött. Ez lehetett a régi leírásokban emlegetett »Kis Körös«, melynek nevét tévedésből a Pecére is ráhuzták, mint azt az 1598. évi felvétel bizonyítja. A jelenlegi Kis-Köröst régi időben »Viaszos«-nak hívták.

A mostani kis híd től nyugatra a folyó nem ért le akkora kanyarulatot, mint ma, hanem eredeti irányának megfelelőleg a Körös-utca és Teleki utca között folydogált tova.

A jelenlegi nagy kanyarulatot csak egy mellékág képviselte, mely századok folyamán főággá képződött ki, míg az egykori főág lassankint beiszapolódott.

Azon hídról, mely a Körös partjait a mai realiskola táján kötötte össze, már szólottam. Most még csak azt akarom felemlíteni, hogy a Szent László-tér és Bémer-tér között 1692-ben is állandó hid létezett, bizonyosságul annak, hogy a törökvilág előtt a város az itt látható kerítésen túl terjedt nyugat felé s a hídhoz vezetett utcának nyomai az eredeti térképen pontosva jelölt utvonalonban ismerhetők el.

Az egykori belváros (a mai nagy vásártér és Váralja) szintén kerítve volt; nyugaton köfállal Északon és-Délen cölöpgáttal.

A fal északnyugat-délkelet-i irányban s 600 lépés hosszúságban a Köröstől a Pecéig halad. Északi saroktornya a mai Zion templom tájára, déli sarokbástya az orth. izr. iskola telkére esik.

A kapu az északi saroktorony közelében, a fal egy beugró szögletében nyílt.

A fal előtt a Pece folyt, mely a déli sarokbástya mellett Északra kanyarodva a fal felső végénél a Körösbe ömlött. A térképen ugyan a torkolat nincs feltüntetve s a folyó mintegy

zsákutcát képez, ez azonban, miután a Pecének nyugat felé folytatása nem látszik, csak rajzhiba lehet.

Az északi cölöpgát (két kapuval áttörve) 1200 lépés hosszúságban a Körös folyását követi, majd délkeletre fordulva a mai II. sz. bástya csucsával szemben véget ér. Itt e tájon még egy kapu nyílt rajta.

A déli kerítés előbb a Pece mentén majd az V. sz. bástya irányában haladva az egykori vársíkon (glacis) végződött.

Az északi kerítés összes hossza mintegy 1400 lépés; a nyugati falé, mint már említettem 600 lépés; a déli kerítésé 500 lépés lehetett. Ez összesen mintegy 2500 lépésre rugván, a belváros védelméhez 3700 ember leit volna szükséges.

Hány ember kellett az egész vár és város védelméhez? Ha a vár védelmi vonalát kerek 2000 lépésre tesszük s a körösparti kerítések-ből $2 \times 600 = 1200$ lépést, a várból 800 lépést, mint a védelem első fázisaiban nem szereplő vonalat leszámítunk, ugy körülbelül még

Telefon 672.

Slager 3, 4 és 5 koronáért

Telefon 672.

jó minőségű nyári kalapot

legdivatosabb formákban ajánl Pfaff Kálmán.

legperfidebb támadások egész tömegét osztják a magyar állameszme ellen; a mikor fanatikus gyűlöletüknek tajtékzó özönét zudítják reánk és daco, vakmerőséggel hirdetik, hogy nem akarják megtanulni annak az államnak hivatalos nyelvét, amely hazát és jogokat ad nekik, amikor — éppugy mint a horvát tulzók — az elvakult szenvedély paroxizmusában a saját hazájuk ellen szövetségüket kínálják fel az összbirodalmi eszme hiveinek; amikor arra az alkotmányellenes lépésre vetemednek, hogy az ország legitim törvényhozása által alkotott népoktatási törvény szentesítésének megtagadására kéri fel az uralkodót és elbizakodottan hirdetik azt a gyermekes mesét, hogy a király a kedvükért annyira kész a parlamenttel szembehelyezkedni, hogy a törvény szentesítése érdekében jelentkezett közoktatási minisztert el sem fogadta, nos, akkor a jubileum napján megjelent a hivatalos lapban az immár szentesített népoktatási törvény.

Bizonyára kemény felelet ez a román agitátorok hazafiatlan magatartására; de egyszersmind fölemelő jelenség a magyar nemzetre nézve, mert élő bizonyossága annak, hogy a magyar király híven osztozik az egységes magyar nemzeti állam kiépítésére irányzott törekvésünkben.

Nyilvánvaló tehát — és ez képezi jövődönknék legbiztosabb zálogát — hogy a király bölcsen és híven követi azt az axiomát, amit Eger biboros érseke jubileumi beszédében így fejezett ki:

— Egység a király és nemzet között, mindkettőjük dicsősége és életeréje, mert erős a király és a nemzet, midőn érzésben és törekvésben egygyéolvadnak
Pintér Gyula.

Mi a néppárt ereje? Abból az alkalomból, hogy *Rakovszky* István és *Zichy* Aladár megkapták a b. t. t. méltóságát, a néppárt nagy ovációban részesítette őket.

Szónoklatokat mondtak és banketteket ettek. A szónoklatok közül érdekes a *Rakovszky* Istváné. Azt fejtegette, mi az oka annak, hogy a néppárt olyan nagy befolyásra tett szert.

— Mi az oka annak — szólt — hogy a mi pártunk ekkora politikai súlyt szerzett; s amidőn ezen gondolkozom, látom azt, hogy a kötelességtudás érzete az, amelyet a mi ősz vezérünk mutatott nekünk, az tett bennünket a keresztény magyarság zászlajának vitelére érdemesekké, annak köszönhetjük a sikereinket. — A harcban, politikai küzdelemben — lehet — végtelenségig menők voltunk, a tanácskozásban mindig a mérsékeltég alapjára helyezkedtünk s ha döntés után az egész vonalon érvényre jutott volna ezen elvünk, akkor talán sok szerencsétlenségtől, sok erkölcsi és anyagi kártól megmenekült volna az ország. Az alkotmányért érzésünk egész melegét vetettük latba és ez: *a harcban bátorság, a tanácsban a mérséklet* az oka annak, hogy a néppárt olyan tekintélyes pozíciót biztosított magának.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, június 12.

Elnök: Justh Gyula.

A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után felolvastatik az interpellációs könyvből, hogy Goldis László az építőmunkás szakszervezet feloszlata tárgyában és Schuller Rezső pedig a büntetőkönyv revíziója tárgyában jegeztek be interpellációt.

Vrabancs Ferenc: Félreértett szavainak helyreigazítása címén szólal föl.

Vrabancs beszéde alatt belépett a terembe

Apponyi Albert gróf kultuszminiszter. A függetlenségi párt zajosan éljenezte.

Következett

a vasutas javaslat

tárgyalása.

Moskovits Iván: A pragmatika javaslatot alkotmány biztosítéknak tartja. Kifogásolja a javaslatnak a fegyelmi eljárására és fegyelmi bíróság összeállítására vonatkozó intézkedéseit. Szeretné, hogy a bíróságnak legalább egy jogász tagja legyen. Drakóinak tartja azt az intézkedést, hogy a tilalmazott egyletből való ki nem lépés, a létszámból való törléssel jár. A javaslaton a részletes tárgyalás során változtatni kell. A javaslatot elfogadja.

Magdics Péter: Horvátul beszél. Azért szólal fel, mert a javaslat a kiegyezési törvényt sérti. Kifogásolja a 4. §, amely a magyar állampolgárságot követeli, holott az 1868. törvény a horvát-magyar állampolgárságot említi.

A vasut nem magánvállalat, mert a magánvállalat alkalmazottai nem tesznek esküt.

A horvátországi magyar vonalakról azt mondja, hogy a kérdés különösen alkalmas Magyarország és Horvátország között a viszonyok még jobban való elmérgesítésére. Az országgyűlésnek nincs joga, hogy egy törvénnyel alaptörvényt változtatni meg és Horvátország ennek a törvénynek rendelkezéseit soha válsámi nem fogja.

Szónok szünetet kér.

Elnök: Az ülést tíz percre felfüggeszti.

Szünet után

Elnök: Az ülést újból megnyitja.

Magdics Péter folytatja beszédét.

Az elnöki széklet később *Rakovszky* István foglalja el.

Elnök: Figyelmezteti szólót, hogy Barta Ödön interpellációjával ne foglalkozzék, mert ez nem tartozik szorosán a tárgyhöz.

Magdics Péter tovább beszél horvátul.

Magdics Péter a horvátok élénk tetszése

1200+1200+1900=4300 lépésnyi vonal marad meg, melynek védelmezéséhez megközelítőleg 6400—6500 ember kellett volna. Ekkora őrsége azonban Váradnak sohasem volt.

Ami a Belváros utcahálózatát illeti, konstátálnunk kell, hogy az korántsincs olyan pontosan és megbízhatóan ábrázolva, mint a jobbparti városrésze. Egyes részletek annyira zavarosak és hiányosak, hogy egyáltalán nem lehet rajtuk eligazodni. Ennek azt hiszem két oka lehet. Először is az, hogy a Belváros az ostrom alatt még többet szenvedett mint Olasz, másodsor: hogy az ostromlók, midőn a tulajdonképeni vár ostromához fogtak, kénytelenek voltak magában a Belvárosban is ágyutelepeket emelni s közelítő árkokat húzni, az előbbiekhöz alkalmasint a rombadólt házak anyagát is felhasználván.

Igy tehát lehetséges, hogy az, aki a térképet készítette, a rommá lőtt és porrá égett árkokkal és ágyutelepekkel keresztül-kasul barázdált városrészben nem volt képes többé valamennyi utcavonalat pontosan megállapítani.

Mint látjuk az egykori Belváros a mai

nagyvásárteret, valamint Váraljának a vártól Északra fekvő részét foglalta magában.

A nyugati oldalon létezett utcáknak manapság természetesen nyoma sincs, sőt az északi oldalon is, legújabb időkig üres térség volt. Ellenben akkor is megvolt a mai Kolozsvári-utca 400 lépés és a Baross-utca 200 lépés hosszúságban.

Jelentékenyebb épület e városrészben is csak kettő van feltüntetve. A kisebbik az északra szántított második utca sarkán a várost határoló fal közelében látható s az alaprajz után itélve 10—12 méter hosszú s ugyanolyan széles, toronyszerű épület volt. Talán ebben is valamely egyház maradványát kell keresnünk.

A nagyobbik s már jelentékenyebb épület Kaiserfeld fölvételén is látható s fallal kerített s alkalmasint védelmezhető kastély lehetett.

Helyét a mai Kapu-utca nyugati sarkára teszem s magam is valószínűnek tartom, hogy ez volt azon épület, melyet Varkócs Tamás kolostorból alakított át kastéllyá.

Attérve végül magára a tulajdonképeni

várra, mindenképp ismétlnem kell azt, amit már volt alkalmam e helyen kijelenteni, hogy t. i. a vár alapformái a bástyarendszer szerint történt végleges átalakítás befejezése, tehát az 1618. év óta lényegükben nem változtak. Hogy a Csonka és Bethlen bástyákat összekötő kurtina fölött a mai állapottól eltérőleg egy kis gömbölyű kaputorony emelkedett: nem lényeges dolog.

Sokkal fontosabb az, hogy e térképből minden kétséget kizárólag megállapíthatjuk, hogy: 1. A vár árkat a Pecével összekötő lecsapoló csatorna a Bethlen-bástya alatt indult ki. 2. Hogy a vár u. n. hátsó kapuja, mely fölött már szintén többen és több ízben vitakoztak, nem a II és III. számú, hanem a IV. és V. sz. bástyák közötti kurtinában nyílt. Mindig azt állítottam s ma is azt tartom, hogy a jelenlegi hátsó kapu sem 1598-ban sem 1692-ben nem létezett, mert különben lehetetlen, hogy Roedern is, Kaiserfeld is kifelejtették volna a látképből, holott a régi váraknál a kapu rendkívül fontos szerepet játszott. Ha volt is az északkeleti homlokzaton valami kijárás.

MIT IGYUNK?

gyünk mohai
gyünk mohai
gyünk mohai
gyünk mohai

hogy egészségünket megóvjuk, mert csak a természetes szénsavas ásványvíz erre a legbiztosabb óvószert.

A mohai Ágnes-forrás, mint természetes szénsavdús ásványvíz, föltétlenül tiszta, kellemes és olcsó savanyúvíz; dus szénsavtartalmánál fogva nemcsak biztos óvószert fertőző elemek ellen, hanem a benne foglalt gyógyosknál fogva kitűnő szere a legkülönbözőbb gyomor-, légcső- és húgyzervi betegségeknek, 26 év óta bebizonyosodott, hogy még ragályos betegségekkel is, mint typhus, cholera megküzdhet az, akik közönséges ivóvíz helyett a bakteriummentes mohai Ágnes-vízrel éltek. Legjellegesebb orvosi szaktankönyvek által ajánlva. Sámos elismerő nyilatkozat a forrás ismertető füzetében olvasható. Háztartások számára másfél literesnél valamivel nagyobb üvegekben minden kétes értékű mesterségesen szénsavval feltöltött viznél, sőt a szódavíznél is olcsóbb; hogy az Ágnes-forrás vizét a legszegényebb ember is könnyen megszerezhesse, nagyobb vidéki városokban lerakatok szerveztettek ugyanott a forrás leírásának ismertető füzetét ingyen kapható. A forráskezelőség. — Kapható minden fűszerüzletben és elsőrangú vendéglőben.

ÁGNES-

forrást, ha gyomor-, bél és légcsőhuruttól szabadulni akarunk.
forrást, ha a vesebajt gyógyítani akarjuk.
forrást, ha étvágyhiány és emésztési zavarok állanak be.
forrást, ha májbajoktól és sárgaságtól szabadulni akarunk.

Kedvelt borviz!

Főraktár: **KISS KÁROLY** urnál Nagyváradon.

közepette hevesen szónokol. (A függetlenségek közt nagy derűtlenség.)

Pozsgai: Vízet neki! Csillapítsák le.

Supilo Ferenc: Visszakiabál!

Elnök (hosszasan csenget.): Supilot figyelmezteti!

Magdits Péter: Folytatja beszédét, melyet egy óra előtt tíz perccel bevégezett. (Taps a horvátok részéről.)

Gyurits Emil: Szerette volna, ha a vasutasok nyugdíja tekintve az ő kimerítő és kockázatos célját, rövidebb szolgálati időhöz lenne kötve, mint más állami alkalmazottaknál. Attér a pragmatikára, különösen a közhivatalnoki módosítással nincsen megelégedve. Hogy még a munkásokat is köztisztviselőknek minősítsék, az lehetetlen. Egyébiránt a részleteknél megteszi módosításait. Most a javaslatot el fogadja.

Gyurits után megszavazták a képviselőház egy órával való meghosszabbítását. Azután áttértek az interpellációkra.

Interpellációk.

Buza Barna a belügyminisztert interpellálja Kardos (Izrael) Jakab afférje kapcsán a szociáldemokrata párt pénzkézeltése tárgyában.

Andrássy Gyula gróf belügyminiszter: Az interpelláló azt kívánja, hogy rendelje el a szociáldemokrata párt pénzkézeltése tárgyában a vizsgálatot. Kijelenti, hogy ezt nem teheti. A szociáldemokrata politikai testület, melynek alapszabályai nincsenek. Ha ma ő elrendeli a vizsgálatot a szociáldemokrata párt ellen, holnap egy másik kormány megteheti ugyanazt a függetlenségi párt pénzkézeltése felől. Ha sikkasztás történt, ez baj, de csakis a bíróságnak van joga azt megbolygatni. Mindent elkövet azonban a visszaélések meggátolására.

A választ tudomásul vették.

Hirtenstein Lajos három felsővidéki vármegye árvízveszedelmére hirta fel a földművelésügyi kormány figyelmét.

ugy ez csak ugynevezett »poterna« lehetett, mely a várudvarból a kurtinán át menedékesen vezetett az árokba s csak akkor volt járható, ha víz legfeljebb a fenékarokban volt.

Egy ilyfajta kijárónak nyomai a »Veres« bástya bal szárnyában ma is láthatók.

Azon körülmény, hogy a vár második kapujának helyét pontosan kijelölhetjük, talán annak is nyomára vezethet, hogy a szerencsétlen véget ért Báthory Gábor erdélyi fejedelmet hol ülték meg?

Az egykorú krónikák többé-kevésbé egybevágó tudósításai szerint Báthory 1613. okt. 27-én délután kikocsizott a várból a fürdők felé, hogy a velencei réten csapatszmlét tartson. Midőn a Pece közelébe ért, Nadányi és Szilassy társakkal lesből rárohantak, megölték, holttestét aztán a Pecébe dobták.

Ha Báthory a velencei rétre akart kocsizni, ugy a várat a déli kapun át kellett elhagynia. Itt az ut háromfelé ágazik s a középső ág délkeleti irányában a Pecéhez vezet. Miután a támadás a Pece közvetlen közelében történt, kérdés, hol érte el az itt látható utvonat a partakot? Erre nézve tájékoztat nyújt Peceszőllős főutcaja, mely a magyar falvak építő modorának megfelelőleg, valamely itt a fürdőkbe vezető utvonat hosszában feküdt. Szőlős délkeleti végétől Peceszentmártonig, csekély megszakítással ma is megvan s szekérral is járható a régi utvonat, mely a Pece men én a fürdőkbe vezetett. A szőlősi főutcának, a mostani országut kiépülése előtt Várad felé is kellett folytatással birni s ez azon ösvénybe eshetett, melyet a gyalogjárók a Terézia utca és Gilányi-utca összetorkolásától a szőlősi főutca irányában mai nap is használnak. Az itt létezett

Halász Lajos az ipartörvény revízióját, *Schuller Rezső* a csalás fogalmának szabatos meghatározását sürgeti.

Günther Antal igazságügyminiszter kijelenti, hogy a készülő büntető novellában pontosan meg fogja határozni a csalás fogalmát.

Tudomásul vették.

Goldis László a közműves szakszervezet felosztása tárgyában interpellál, de mindenről beszélt, csak a tárgyról nem. Azt fejtegeti, hogy Magyarországon sem szólás-, sem sajtószabadság nincsen, bizonyítja a braccium, melyet legutóbb Vajda Sándor ellen alkalmaztak.

Óriási zaj támadt erre a kiszólásra.

Felkiáltások: Semmi köze ennek az interpellációhoz.

Goldis László csak tovább beszél Vajdáról.

Rakovszky alelnök előbb figyelmezteti, majd rendreutasítja rágalmozó kifejezéseieért.

Popp Cs. István közbeszól.

Rakovszky alelnök rendreutasítja.

Felkiáltások: Vonja vissza!

Goldis László: Még Oroszországban sem történik ilyesmi.

Günther Antal: Annak is önök az okai.

Goldis László folytatja piszkolódásait és rágalmoz, ugy hogy a Ház izgalma tetőfokra hágott.

A képviselők közül többen Goldis felé rohannak.

Günther Antal odakiált Goldis felé: Allandóan skandalizálnak és rágalmoznak. Ez a beszéd is a külföldhöz szól.

A nagy kavardásban az elnök fölfüggeszti az ülést.

Szünet alatt a folyosón *Günther* csillapítja a felháborodott képviselőket.

Szünet után *Goldis* befejezte beszédét.

Az interpellációt kiadták a belügyminiszternek.

utat azóta a Pece és Adona árja elnyelte, de irányja után itélve, a ma Hunyadi-malom táján érhetett el a Pecét. Ugyanide jutunk, ha a vár déli kapujából kivezető utat a Pece felé meghosszabbítjuk. Véleményem szerint tehát a szerencsétlen fejedelmet a Hunyadi-malom táján érte utól gyáros végzeté.

A vár belsejében álló ötszögű építményt szemügyre véve, annak 1692. évi és jelenlegi állapota között lényeges eltéréseket állapíthatunk meg. Akkoriban ugyanis ez az építmény valóságos belső várat — reduit — képezett védelemre berendezett magas falakkal s csupán a keleti oldalán, ugyszintén a nyugoti oldalán látható szárnyaló tornyokban lehetett lakóhelyiségekkel ellátva.

Azon kegyeletnél és tiszteletnél fogva, mellyel Szent László királyunk dicső emlékének adózunk: minket váradiakat különösen érdekel egy a belső vár udvarában látható épület, mely egyház mivoltát első rátekintésre is elárulja.

Tudjuk, hogy a sok vihart és pusztulást látott roskatag székesegyházat Bethlen Gábor fejedelem 1618 ban lebontatta s köveit az akkor épülő s róla elnevezett bástyába rakatta be.

Ezzel, sokak nézete szerint, Szent László székesegyháza végleg elhunyt volna a föld színéről, ugy hogy a vár 1692. visszavívása után, azok a bizonyos legöregebb emberek, kik makkacs következetességgel semmire sem akarnak visszaemlékezni, még helyét sem tudták az egykori székesegyháznak kijelölni.

En ezt nem vagyok hajlandó szóról-szóra elhinni, mert ha Bethlen le is bontatta az amugy is összeomlófélben levő székesegyházat, alaptalait nem szedette ki s miután öreg Rákóczi György 1639 ben a várban templomot

Felfüggesztett jegyző.

Tegnapi számunkban ily címmel megirt cikkünkre vonatkozólag a nap folyamán *Herczegh Jánostól* a következő levelet kaptuk, melyet egész terjedelmében adunk.

Tisztelt Szerkesztő Ur!

Becses lapja mai számában *Kabai Lajos* községi gazda öngyilkosságából kifolyólag reám vonatkozó közlésére tisztelettel kijelentem, miszerint engem a kapzsiság ördöge soha meg nem szállott, a községi gazdát sem gyanúsítással, sem más szóval soha nem érintettem, a 900 koronáról és a községi gazda kiküldéséről való nyilatkozat alapnélküli mese, a főszolgabíró és járási számvevő urak által tegnap megtartott vizsgálat semmi pénzhányt sem állapított meg.

En 16 év óta vagyok B.-Püspöki község jegyzője.

Ez idő alatt minden hónapban megrovincsoltam a községi gazdát és az adószedőt, az egész 16 év alatt hiány egyik szertárban sem volt.

Legutóbb 1906. évi november 16 án Biharvármegye Tekintetes főjegyzője, szolgabírája és járási számvevője rovincsoltak B.-Püspökiben és mindent a legnagyobb rendben találtak.

1907. évi június 4 én Tárnok Márton főbíró, Borsi Lajos törv. bíró, Dajka Lajos és Jodor Imre esküdtek jelenlétében tartottam meg a rovincsolást és 128 korona 83 fillérral több pénz találatot a pénztárban mint, az ennyinek lenni ke lett volna, ezt az összeget Tárnok Márton főbírónak adta át *Kabai Lajos*, majd amikor ennek a feleslegnek okát kerestem, arra jöttem rá, hogy ez a község pénze, ami onnan származott, hogy a takarékpénztári betétet nem vezette be az általa vezetett naplóba.

Ki kell jelentenem azt is, hogy 1907. május hónap elejétől kezdve főszolgabírói rendeltetve a pénztárak ellenőri kulcsait nekem kellett átvennem, miáltal az esetleges hiányokért felelőssé lettem.

A többire vonatkozólag majd a vizsgálat lejárata után fogok nyilatkozni.

Tisztelettel *Herczegh János,*
jegyző.

épített, csaknem bizonyosra vehető, hogy ezt a régi székesegyház alapfalaira emelte.

Tekintsük meg figyelmesen az 1692. évi térképet s azt fogjuk találni, hogy ugyanott, hol az 1881—83. évi ásatások Szent László székesegyházának maradványait napfényre hozták, állott egy épület, melynek alaprajza minden kétséget kizárólag egy ikertornyos, egyenes záródású szentélyvel bíró egyháza mutat, melynek körülbelül 40 méter hosszú hajója meglehetősen keletelve is volt.

Ez nem lehet más, mint az ősz székesegyház alapfalaira 1639-ben emelt templom, melyet a törökök a vár 1660. évben történt elfoglalása után, a basa palotájává alakítottak át.

Sajnos, a várban levő többi épületek mibenlétét nem tudtam megállapítani.

Mindössze annyit mondhatok még, hogy a várban is állott, még pedig a belső vár déli oldalán egy mecset, melynek karcsú minarettje Kaiserfeld felvételén is látható s mely alighanem a várbeli másik egyháznak maradványa lehetett.

A belső vár déli kijárójánál pedig egy óratorony állott.

Ez volna nagy vonásokban a régi, az elűnt Nagyváradak topographiája, a félholt uralmának végső határán.

Most, amidőn városrendezési és szépítési okokból egyremásra döntegetik le a régiebb épületeket, szabályozzák a régi utcákat s többé-kevésbé mindnyájan csak azzal a problémával foglalkozunk, hogy hova fog fejlődni Nagyvárad; talán nem volt egészen érdektelen egy pillanást vetni arra a városra is, amely csak volt, de amely minden kicsinysege mellett is elsőrangú szerepet játszott hazánk történetében.

Elfogott katona szökevény.

Mást akartak elfogni.

Tegnap délután Biharpüspöki határában egy rongyos ruhába öltözött katona vont a magára az ott lévő Vulkán téglagyár munkás személyzetének figyelmét.

A katona a vetések közt bujkálva talált a téglagyárra, hol Bernát Lajos gyárigazgató megkérdezte tőle kicsoda és mit keres itt a vetések között, mire a katona a következőket mondta.

— Ne is kérdezze, nagy bajban vagyok.

A katonán fehér vászonnadrág, durva katonai ing, s kék sapka, a nadrágzsebében pedig piros huszár sapka volt.

Beszélgése alatt a katona olyan titokzatos dolgokat mondott, hogy azokból egyenesen arra lehetett következtetni, miszerint ő azonos Schön Lajos szatmárnémeti huszár őrmesterrel, a ki 5000 koronát sikkasztott el az ezred pénztárából s most országsszerte körözve van.

A gyárigazgató telefonon akarta értesíteni a biharpüspöki csendőrséget, azonban mert csak Nagyváradra van összeköttetéshez joga, nem tudta felhívni az őrsöt. E helyett a nagyváradai rendőrség bünyügyi osztályának vezetőjét, Eleméry Ferenc alkaptányt értesítette az esetről.

Eleméry azonnal intézkedett, hogy két lovasrendőr a színhelyre menjen s ha még ott találják a sikkasztó katonát, hozzák be Nagyváradra. A kapitány intézkedésére Grenó lovasrendőrtizedes másodmagával kiment Biharpüspökibe a téglagyárba, ekkora már azonban nem volt ott a katona, hanem a biharpüspöki csendőrsőn.

Időközben ugyanis a pályaőr fia értesítette a püspöki csendőrmestert, aki két embert küldött ki a katona elfogatására. A csendőrök a 27. számú őrháznál fogták el a katonát. Ekkor azonban kiderült, hogy a letartóztatott katona nem azonos Schönnel.

A csendőrség mindazonáltal nem jogtalanul eszközölte a letartóztatást, mert a letartóztatott katona volt.

A kihallgatása során megállapítást nyert, hogy a katonaszökevény a 7-ik huszárezred II. századából szökött meg tegnap reggel s Zsembéri Miksának hívják. Zsembéri vallomása szerint azért szökött meg a katonaságtól, mert ott türelhetlenül bántak vele.

A letartóztatott huszárt a biharpüspöki csendőrség ma reggel fogja bekísérni az ezredhez.

UJDONSÁGOK.

* **Lányi püspök itthon.** Dr. Lányi József tinini püspök, nagyváradai kanonok hetekkel ezelőtt elutazott Erdélybe, hogy a gyengélkedő gr. Majláth Gusztáv erdélyi püspök helyett bérmáljon. Lányi püspök majdnem egy hónap óta bérmauton volt Udvarhely megyében s apostoli útját befejezve tegnapelőtt este hazaérkezett Nagyváradra.

* **A király gyűrűje.** A király megengedte, hogy a budapesti tudományegyetemen báró Gerliczy Félix az 1906—1907. tanévre az államtudományok doktorává s sub auspiciis Regis avatassék fel; egyúttal dr. Tóth János vallás- és közoktatásügyi államtitkár megbízta, hogy a felavatásnál nevében közbenjárjon. Az

ünnepélyes felavatás később meghatározandó napon fog végbemenni.

* **Városi közgyűlés.** Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága ma, csütörtökön, délután tartja rendes közgyűlését. A tárgyszózatot már közöltük. Egyik-másik tárgynál bizonyára lesznek felszólalások s előreláthatólag pénteken délutánra is marad még elintézni való

* **Requiem József főhercegért.** Ma két éve, mélységes gyász borult a magyar nemzetre; a tetőtől talpig, szívből, lélekben magyar József királyi herceg hunyta le örökre szeméit a magyar tengerparton: Fiuméba. Azóta hálás kegyelettel őzi minden magyar áldott emléket. A gyászos esemény évfordulója alkalmából ma, június 13-án délelőtt 9 órakor a József ezred, örökös tulajdonosának lelkiüdvéért gyászmisét tartat a Szent László templomban. A requiem-t Trebitsz Ferenc tábori lelkész tartja s jelen lesz azon az ezred tisztikara és legénysége.

* **Páduai Szent Antal.** A mai nap nincs vörös betűkkel jelezve a naptárban s azért mégis ünnep számba megy. Páduai Szent Antal, a szegények pártfogója, védelmezőjének ünnepe van ma június 13-án. Ki ne ismerné Szent Antal áldásos művet, ki az, aki nem tudja, hogy a nagy szent nevében milyen magas hivatást teljesít az egyház, mikor a segítségért hozzáfutók adományaiból a szegényeknek, az éhezőknek a legszükségesebbet, kenyeret juttat. Ezért gondolunk különösen mély kegyelettel a szegények szentjére, Páduai Szent Antalra. Fokozottabb buzgalommal mondjuk el imánkat a nagy szent szobra előtt, kérve továbbra is pártfogását, segítségét. Páduai Szent Antal tiszteletére az összes templomokban szent misék lesznek.

* **Drágasági pótlék a vármegyén.** Biharvármegye tisztikara legutóbb kérelmet adott be a megye törvényhatóságához 15 százalékos drágasági pótlék megszavazása iránt. A kérelmek felett az e hónapban tartandó közgyűlés fog határozni. Mint értesülünk a június havi közgyűlés nem fog végérvényes határozatot hozni, hanem átteszi az ügyet a szeptemberi közgyűlés keretébe, mert a kérelemmel a jelenlegi szakosztályok nem foglalkozhatnak, mivel ezek tisztviselőkből állanak. Annak idején egy a közgyűlés által kiküldött bizottsági tagokból álló bizottság fogja tárgyalni az ügyet s javaslatot tenni. Ettől eltekintve a kérelmet jelenleg fizikai okok miatt sem lehetne teljesíteni, mert a tisztikar drágasági pótléka igen tekintélyes összeget tesz ki, erre pedig fedezet jelenleg nincs.

* **A kultuszminiszter köszönete.** A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter Biharvármegye közönségének, amely a magyar nyelv tanításában kiváló érdemeket szerzett tanítók jutalmazására 600 koronát adományozott, őszinte elismerését és köszönetét nyilvánította.

* **A kétféle hivatalos mérték.** Dr. Radó Ignác és Pollák Pál a ref. templomon túl levő telkeken át utcát nyitnak Teleky- és Beöthy Odön-utcák között. Az ott levő telkeket házhelyekül parcellázzák. A házhelyek egyrésze azonban sokkal kisebb, mint amint az az érvényben levő szabályrendelet szerint építeni szabad. Ennek dacára a főmérnök javasolja, hogy ezen házhelyekre is adjon a tanács építési engedélyt. Sőt egy házhelyül már éppen nem használható területszeletre bazár építését véleményezi a főmérnök. Magához ehhez az üggyhez nincsen szavunk, csak különösnek találjuk a városi főmérnök kétféle eljárását. Ugy látszik, hogy ő előtte a tulajdonos sze-

mélye adja meg az irányt a véleményének megalkotásához. A hegyi építkezéseknél azért kell lebontani a már kész házait a szegény embereknek, mert kisebb területre építettek, mint a szabályrendeletben van, most meg egész csapat házra, bár meg nem felelő nagysága a terület, meg kell adni az építkezési engedélyt. Sőt egyes esetekben a városban is előfordult, hogy a szabályrendeletnél kisebb területre nem engedtek építeni. Az ilyen kétféle mérték nagyon rászólgál arra, hogy a közönség beléssa miszerint a városházán a polgárokkal nem egyformán bánanak el. Az, hogy valaki tekintélyes ember, vagy szegény ember, nem lehet irányadó a város közegei előtt. Ahhoz sem szólhat senki, hogy ha valaki spekulációból telkeket parcelláz, de az ilyen dolgokból folyólag a hatóság embereinél nem szabad a puszipajtáskodásnak érvényesülni. Különben ha a tanács is erre az útra tér az építkezési engedély megadásánál, ez csak erős ütőkartyául szolgálhat majd a hegyi építkezéseknek.

* **A Körös vize apad.** A kedvezőbb időjárás folytán most már apad a Körös vize. Tegnap délig a Szent László téri vashíd mellett levő mély víz szerint, 1 métert apadt a Körös. A víz is tisztult valamennyire, amiből látszik, hogy a Körösvölgyön nem volt újabb számbavehető esőzés. A víz sodrából az látszik, hogy a Körösnek a város belterületén levő szakaszán is sok helyen lesz meder-elváltozás, amint minden nagyobb áradásnál szokott lenni. Annyi bizonyos, hogy ez a rendkívüli áradás rengeteg homokot hozott a Körös felső vidékéről.

* **A városliget védelmére.** A városi főmérnöki hivatal jelentést tett a polgármesternek, hogy a Városligeten túl, a vasút mellett levő Spitz-féle kavicsbányában alig 3 méternyire a Körös medréből ássák az anyagot kavicsot, homokot, még pedig 3—4 méter mélyen. Egy nagyobb áradás esetén a víz könnyen áteaphat ezekbe a gödrökbe s ez által a víz egészen átesapna ezen oldalra s megkerülve a Városliget védelmére épült kőgátat, előnteré és elmosná ennek területét. Kéri a főmérnök, hogy sürgősen rendelje el a polgármester a vízrendőri szemlét.

* **A főügyész vizsgálata.** A nagyváradai királyi főügyész Szaniszlavszki Adolf megkezdte rendes évi hivatal vizsgálatát a királyi ügyészségen. A vizsgálat befejeztével a főügyész szabadságra megy.

* **Tiszti nyugdíjbizottság ülése.** Biharvármegye tisztinyugdíj bizottsága tegnap tartotta meg rendes évnegyedes gyűlését. A gyűlés özv. Ertsey Dezsőné, Szücs István, élelő járási irnok, dr. Kenéz Kálmán és dr. Braun Illés kórházi segédorvosok, valamint Hant Gyula árvaszéki tb. irodai igazgató nyugdíjügyének rendezése végett beadott kérelmekkel foglalkozott. A bizottság özv. Ertsey Dezsőné és Szücs István kérelmét egészben teljesítette. Hant Gyula kérelmét részben teljesítette és Braun, valamint Kenéz segédorvosok kérelmét pedig elutasította. Az ülésnek más tárgya nem volt, s így fél 11 órára befejezést is nyert.

* **A margitai iparosok mozgalma.** A margitai járásban levő felsődernai gyártelep nem rendelkezik vásártartási joggal, mégis igen sok margitai iparos a hét egy bizonyos napján megjelenik a közönségben s rendes vásárt tartanak. Ezt a törvénytelen szokást már a miniszter is megszüntetni rendelte, sőt a margitai főszolgabíró karhatalommal is felszólatta a vá-

sárosokat, mégis igen sokan, hogy a törvényeket kijáratják, fiók üzlettartásra szereztek ipar engedélyt s ennek alapján a vásárt tovább is megtartják. A margitai iparosok másik részére ez a vásár igen káros, s azért minden alkalommal erőszakkal is igyekeznek megakadályozni a felsődernai vásárt. Ez az erőszakoskodás nem vezetett célhoz, azért most mozgalmat indítottak, hogy kérelem útján hívják fel az ügyre az alispán figyelmét, miszerint hasson oda, hogy Felső-Dernán a margitai iparosok vásárt ne tarthassanak, mert az erőszakoskodások annyira elfajulhatnak, hogy azokból nagyobb kellemetlenségek is származhatnak.

* **Jegyzőválasztás.** A Nyárlón megüresedett közjegyzői állást most töltötték be választás útján. A választás *Fejér* Ödön megválasztásával végződött. Az új jegyző július 1-én foglalja el állását.

* **Hamisított fűszerek.** A debreceni állami vegyikísérleti állomás megkeresésére a nagyváradi rendőrség körutat tartott a kereskedésekben s a fűszerekből jókora mennyiségű mintákat szedett össze. Az összeszedett fűszereket a vegyikísérleti állomásnak küldték megvizsgálás végett. A vizsgálat eredménye megdöbbentő dolgokról vonja le a leplet. A rendőrség 32 kererkedőtől szedett össze bors, paprika, fahéj, szegfűszeg és szegfű bors mintákat. A fűszereket mind lözött állapotban küldték meg a vegyelemző állomásnak. A fűszerek mind nagykereskedőktől lettek elkobozva. A vegyikísérleti állomástól tegnap érkezett vissza a fűszerek mintája, mindenikhez külön-külön csatolva van a vizsgálat eredményéről felvett jegyzőkönyv. A beküldött fűszerek a szegfű bors kivételével mind hamisítva vannak. Nevezetesen a paprika téglaporról s keményítővel van keverve. A borsban nagymennyiségű rovar testrészek voltak megőrlve. A többi fűszerek is mind keverve vannak, kivéve a szegfű borsot. A kihágást elkövető kereskedők ellen a rendőrség megindította a vizsgálatot, melynek folyamán az összes bors, paprika, fahéj, szegfűszeg készleteket elkobozza s az árusítókat példásan fogják büntetni.

* **A megyei szakosztályok ülése.** Biharvármegye törvényhatósága a hó 19-én tartja meg rendes évnegyedves közgyűlését. A közgyűlés tárgyainak előkészítését ma kezdik a szakosztályok. Az előkészítő szakosztályi ülések a következő napokon lesznek megtartva, június 13-án a harmadik szakosztály, 14-én a negyedik, 15-én az első és 18-án a második tart ülést. A szakosztályok tagjainak most küldték szét a meghívókat.

* **Megmarta a kutya.** Tegnap délután Csillagvároson Varga József 13 éves tanuló egy kutya megtámadott s ballábán 5 helyen megharapta. A sebek mélyek és veszélyesek. A kutya gazdája ellen megtették a feljelentést.

* **Megszökött munkások.** Az aradmegyei Botfa község határában Laendler Aladár vállalkozó most igen nagyterjedelmű erdőt irtat, mely munkák teljesítéséhez Galíciai illetőségű munkásokat hozatott. A munkások mintegy 120-an már hónapok óta dolgoznak az erdőirtástásnál emberfeletti erővel. A munkások tetemes előleg felvétele után szombat éjjel megszöktek az erdőirtásból s a szélrózsa minden irányában elszéledtek az országban. A beéli főszolgabíró távirati értesítésére Nagyváradon is megindult a nyomozás, mely elég sikeresen végződött. A munkások egy része Nagyváradra indult, hol is rövid ideig a város határába tartózkodva bejöttek a városba. Itt mindenki orosz menekülteknek hitte a munkásokat, míg a rendőrség tegnap le nem tartóztatta őket. A munkások közül 56 embert

még a tegnap nap folyamán a beéli főszolgabíróhoz toloncolt a rendőrség. A munkások másik része még mindég bujdosik valahol más vidéken. A munkások előadása szerint azért szöktek meg, mert kevés bérért túlságos sok munkát követeltek tőlük.

* **A Nőegylet felhívása.** A Bihar megyei és Nagyvárad nőegylet ezúton értesíti a nemesszívű adakozókat, hogy a jun. 9-ére tervezett nőpünnepély a rossz idő folytán elmaradt és 16-án azaz vasárnap lesz megtartva. Ezért felkérjük a nemesszívű adakozókat, hogy amit ezen ünnepélyre küldeni szándékoznak, legyenek kegyesek azt folyó hó 16-án d. e. 10 óráig a sport pavilonba küldeni. Felkérjük még egyszer a közreműködésre már felszólított hölgyeket, hogy 16-án d. u. a Rhédey-kertben 3 órákor megjelenni sziveskedjenek.

* **Az amerikai magyar.** Jellemző levél érkezett a napokban az egyik közhivatalba. Egy kivándorolt kéri a levélben az idehaza maradt örökségének kiutalását. A kérelmező azt írja, hogy ő sokkal jobban megszerette az új hazát, mint az öreg országot; de azért ott van a levél felett az amerikai és a magyar lobogó között a tölgy koszoruba illesztett magyar címer; mely alatt jó magyarsággal a következőket lehet olvasni:

Ha a hant el is takar
Az alatt is leszek magyar.

TANÜGY.

Vizsgálatok a községi elemi iskolákban.

A községi elemi iskolákban a vizsgálatok a következő sorrendben tartatnak meg:

A II. fúosztályokban: június 17-én 8—12-ig Váralján, 10—12-ig Velencén, fél 3—4-ig Ritoók utcán. Június 18-án 8—10-ig Ór-utcán A) osztály, 10—12-ig Ór-utcán B) osztály. Június 19-én 8—10-ig Külvároson, 10—12-ig Széles utcán.

A leányiskolák I. osztályaiban: június 17-én d. e. 8—10 óráig Ór-utcai B) osztály, június 18-án d. e. 8—10-ig Tisza Kálmán téri A) osztály, június 18-án d. e. 8—10-ig Váralján, június 19-én d. e. 8—10-ig Tisza Kálmán-téri B) osztály, június 19-én d. e. 8—10-ig Velencén, június 10-én d. e. 8—10-ig Ór-utcai A) oszt.

A leányiskola II. osztályaiban: június 17-én d. e. 8 órától Ór-utcai A) osztály, d. u. 2 órától Tisza Kálmán téri A) oszt., 18-án d. e. 8 órától Ór-utcai B) oszt., 18-án d. e. 8 órától Velencén, 19-én d. e. 8 órától Tisza Kálmán-téri B) oszt., 20-án d. e. 8 órától Váralján.

B leányiskola III. osztályaiban: június 17-én délelőtt 8-tól kezdve Ór-utca A) osztály, délután fél 3-tól kezdve Tisza Kálmán-tér A) osztály. Június 18-án délelőtt 8 órától kezdve Ór-utca B) osztály, délután fél 3 órától kezdve Váralján június 19-én délelőtt 8 órától kezdve Tisza Kálmán-tér B) osztály, délután fél 2 órától kezdve Velencén.

Az összevont V—VI. leányosztályokban: június 18-án d. u. 3 órától Ór-utcan. Június 19-én d. u. 3 órától Váralján.

A csillagvárosi vegyes iskolában: június 18-án d. e. 9 órától az I. osztályban. Június 19-én d. e. 9 órától a II. osztályban.

Vizsgálatok. *A nagyváradi újvárosi* róm. kath. elemi iskola vizsgálati rendje a következő: I. osztálynak 1907. június hó 17-én d. e. 8—10-ig, II. oszt. d. e. 10—12-ig, III. oszt. 18-án d. e. 8—12-ig, IV. oszt. 10-én d. e. 8—12-ig. A vizsgálatok ideje alatt a kézimunka kiállítás is megtekinthető. Nagyvárad, 1907. június 11. *Az igazgatóság.*

MULATSÁG.

A könyvnyomdászok rózsáünnepélye. Megirtuk, hogy a nagyváradi könyvnyomdászok 1907. évi június hó 29-én, szombaton a létesítendő nyomdász-szanatórium javára a Sport téren, táncsal egybekötött zártkörű rózsáünnepélyt rendeznek. A rózsáünnepélyre szóló meghívókat ma küldte szét a rendezőség. Belépi díj: Személy-jegy 1.50 kor., C-alád-jegy 3 személyre 3 kor. Kezdete este 9 órákor. A zenét a cs. kir. 37. gy. e. zenekara szolgáltatja. Felülfizetések a jótékony cél érdekében köszönettel fogadjatnak és hírlapilag nyugtáztatnak.

TÁVIRATOK.

A kiegyezés.

Budapest, június 12. Aehrenthal báró külügyminiszter ma d. e. hosszabb látogatást tett Wekerle miniszterelnöknel. Látogatása összefüggött a kiegyezés ügyével. Az osztrák szakreferensek és miniszterek délután 5 óra után kölvonaton visszautaztak Bécsbe. A mai kiegyezési tárgyaláson a kiegyezést illetőleg a két kormány közt közlekedés történt. Ez azonban még nem jelenti, hogy sikerülni fog a kiegyezést megkötöni.

A függetlenségi néppárt akciója.

— *Négy indítvány a kisemberek érdekében.* —

Budapest, június 12. A függetlenségi néppárt ma nyíltan akcióba lépett. Négy szervesen összefüggő indítványt jegyeztek be ma az indítványkönyvbe, mind a kisemberek érdekét van hivatva istápolni. Az első indítvány Mérey Lajosé, 6 pontból áll és a váltó és kereskedelmi utzsora ellen, továbbá a végrehajtási törvény módosításáról szól. Baross János a paraszt hitbizományok érdekében jegyzett be indítványt, továbbá kívánja, hogy az állami alapítványos birtokok felosztása esetén első sorban a községek jöjjenek tekintetbe, végre indítványozza a dunai hitbizományok kitelepítését az erdő szélére.

Nagy Emil a közterhek igazságosabb elosztása és különösen a II. és III. oszt. kereseti adó reformja tárgyában jegyzett be indítványt. Végre vagy 30 képviselő aláírásával indítvány tétel az ipartörvény revíziója tárgyában akként, hogy a hazai kisipar védelmet nyerjen úgy a nagy iparral, mint a külföldi selejtes termékekkel szemben. Azt hiszik, hogy ez akciót Polónyi Géza indította meg. Kossuthal közölték az indítványokat, de még nem nyilatkozott róluk. Az indítványokkal a Ház plémuna szombaton foglalkozik és vagy napirendre tűzi őket, vagy a bizottságokhoz utasítja.

A cár és a német császár találkozása.

Berlin, június 12. A Post félhivatalos jegyzékében azt mondja, hogy azt a külföldi lapokra való hivatkozással a német sajtóban elterjesztett hírt, hogy Vilmos császár és az orosz cár közt találkozást terveznek, óvatossággal kell fogadni. Az érdekelt orosz és német körökben semmit sem tudnak arról a ta-

lálkozásról, melynek híre csak magánforrásból eredő információkon alapszik.

Igazságszolgáltatás.

A gondatlanság halottja.

A köteles gondosság elmulasztásából mi minden kár és szerencsétlenség származhatik, szomorúan bizonyítja Debreceny Kálmán, érmi-hályfalvai cipésznek szerencsétlen halála. Debreceny Kálmán, aki erősen alkoholistá volt, ez év február 1 én este 7 és 8 óra között részeg állapotban elment Strassner Adolphhoz, hogy tőle egy liter bort vegyen. Strassnernek ugyanis korlátolt italmérési engedélye volt. Strassner nem volt odahaza, hanem a felesége szolgálta ki Debrecenyt. Mi alatt azonban lent járt a pincébe, hogy a bort felhozza, az amugy is ittas Debreceny az alatt az udvaron ödöngött.

Mintegy másfél méternyire a pince lejárattól egy gémes kut állott, alig térdig érő deszkakávéval kerítve. A kut környéke síkos volt. A nagy sötétségben Debreceny a kut közelébe vetődött, ott nyilván megcsuszott és az alacsony kávéval keresztül a fedetlen kutba esett, ahol belefuladt a kut mély vizébe. Időközben Strassner Adolf is haza érkezett, s mikor értesült a szerencsétlenségről, leírán maga ment le a kutba hogy a belezuhant embert kimentse, de segítsége későn érkezett, csupán a holttestét hozhatta fel Debrecenynek. A szerencsétlenül járt cipész után özvegye és három árva maradt. Debreceny halála miatt az özvegy feljelentésére a nagyváradi kir. ügyészség gondatlanságból okozott emberölés vétsége miatt megindította a büntető eljárást Strassner Adolf ellen. Tegnap volt ez ügyben a kir. törvényszéken a főtárgyalás, melyre a védelem nagy apparátussal vonult fel. A büntető tanács elnöke Csulyok Béla dr. tszéki bíró volt; a vádhatóságot Baróthy Pál dr. kir. alügyész képviselte, a vádlottat Rádó Ödön híres büntető ügyvéd védte. Huszonkét tanut hallgatott ki a törvényszék a bűnügyben, kiknek vallomásaival a kir. törvényszék bizonyítottan vette a köteles gondosság elmulasztását és azért Strassner Adolf vádlottat az emberölés vétségében büntetésnek mondta ki, s őt ezért a 92. §. alkalmazásával 300 korona fő- és 20 korona mellék-büntetésre ítélte. A szerencsétlenül elhalt Debreceny Kálmán özvegye a maga és 3 kiskorú gyermeke tartására kártérítés címén 14160 koronát kért a vádlott ellen megítélni, azonban a kir. törvényszék csupán 1600 korona kártérítés fizetésére kötelezte a vádlottat. Az ítélet ellen az ügyész, a sértett és védő meg vádlott fel-beztek.

Ítélet a rétsági rablóbanda pörében.

A pestvidéki esküdtszék elnöke, Rónay Kamill tegnap délben hirdette ki az ítéletet a vád-rétsági rablógyilkosok bűnpörében. Nemcsak a tárgyalóterem, de a törvényház folyosója is zsutolással tele volt kíváncsiakkal. Az esküdtek tegnap kihirdetett verdiktje alapján a törvényszék Bóne Ferencet és Bárna Lukácsot életfogytig tartó, Kadvány Dávidot 15 évi és Oláh-Simkó István 10 évi fegyházzal sújtotta. Zomkorka Józsefet 5 havi fogházra ítélték. Kadvány, amint elhangzott az ítéletnek reá vonatkozó része, összeesett s csak nehezen tudták magához téríteni.

NYILTTÉR.

Vettük a következő értesítést!

Reichard Áruházában

Fő-utcán

megérkeztek a tavaszi és nyári újdonságok a következő cikkek-ből: Préhler, Ita, angol- és olasz kalapok! Obervalder és Ladstädter-féle szalmakalapok. Eredeti Panama-kalapok. Férfi-, női- és gyermek színes cipők. Angol zefír ingek. Elegáns divatmellények.

50

Egyedüli raktár a hírneves Engelhardt-féle Carlsbadi cipőkből.

REGÉNYCSARNOK.

Művészelet.

Írta: Kraszevszkij A. N.

— Oroszból. —

55.

Időnkint kihívóan és dühösen nézett Natáliára. Miért játszotta a »prudeket, mit mókázik? Az ő korában levő férjes asszonynál, ez nevetséges és nem egyéb tehetésnél.

A csemegénél nem bírta tovább — felállt elhagyta az asztalt és szobájába zárkózott.

Megcsömörült — alettség környékezte.

Mennyire gyötörte később Lenskyt a durvaságára való visszaemlékezés, arról soha sem tudott meg semmit. Férje sokkal büszkébb volt, semhogy elárulta volna megcsúgyenyülését. Sőt midőn újból találkozott, úgy bánt vele, miként ha rajta volna a sor Natália szeszélyeire szemet hunyni.

E naptól fogva Natália nem jelent meg többé ezen reggelik alkalmával. A távolból azonban jól hallotta a sűrű pohárcsengést és korhely nevetést.

Befogta füleit és ajkába harapott.

* * *

Amellett Lensky napról-napra elégedetlenebb és kedvetlenebb lett.

Elcintén mulattattak a Les-Ormes termében aratott diadalok, hizelegtek hiúságának — de csakhamar ezeket is unni kezdte, üresnek, gyermekesnek találta az egész komédiát.

Helyzete e kizárólagos, nagyvilági társaságban, nyilván bosszantotta. Mig a nők nyakába varrták magukat, a férfiak ajkán bizonyos mosolyt vált észrevenni, mely sértette és felbőszítette.

Ha mindjárt pályája elején eltanulta, miképp kell jól találnia magát a nagyvilági hölgyekkel, e körök férfijaival soha sem tudott kellőleg megférti és élete végéig gyűlölte őket.

Íránta való modorukat örökké utálta. Igaz, hogy mindig a legkiválóbb udvariasságot tanusították iránta, de soha sem bántak vele úgy, mintha hozzájuk tartozónak tekintenék, sőt mindig éppen egy árnyalattal tudvariasak voltak.

Ha közibéjük lépett, amikor a dohányzó-

ban szivarral a szájukban, kezüket nadrágzsebükbe mélyesztve, lovokról, kártyákról, asszonyokról beszélgettek, a társaság azonnal megakadt és aztán kemolyabb fordulatot vett. A mint felnyitotta száját, a többiek rögtön ünnepélyes csendben hallgatták a szavait, majd egyik vagy másik kilépett a csoportból, egy sarokba húzódott vele és zenéről igyekezett vele beszélni. Szóval feszélyeztette őket és ők viszont őt feszélyezték.

Azelőtt bölcs közömbösséggel fogta fel az efféleket de utóbbi időben érzékenysége rőtön-nőt A hosszú hónapok alatt, amidőn diadalokat aratva, városról-városra vándorolt, kizárólagosan csupán második- és harmadrendű művészekről környezve, lassacskán hozzászokott, hogy a világ központjának tekintse saját szent személyét.

Itt azonban, dacára a hölgyek örült hódolatának, csakhamar beismerte, mily parányi szerepet játszik tulajdonképpen a világ színpadán, bármennyi élvezetet szerez is az embereknek művészete által.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

Uj vasut. A kereskedelmi miniszter a szabolcsmegyei helyi érdekű vasut részvénytársaságnak Nagykállótól kiindulólag Biri, Balvány, Szakoly, Nyiradony, Nyiracsád és Nyirábrány községek érintésével Ermi-hályfalváiig építendő vasutra az előmunkálati engedélyt egy évre megadta. Az építendő vasut igen fontos utvonala lenne a két vármegyének, amennyiben nagyon megkönnyítené a közlekedést, mert jelenleg Szabolcsmegyébe Biharból csakis úgy lehet eljutni, ha Debrecenbe megy előbb az utas, ez pedig óriási kerülő.

Fogatos szőlészeti eszközök bemutatása. A Magyar Szőlősgazdák Országos Egyesülete, a földművelésügyi miniszter és az alábbi vármegyék gazdasági egyesületeinek támogatásával Palicson (Bács Bodrog vármegye) a földműves-iskola szőlőtelepén f. évi június 16-án (vasárnap) délelőtt 9-től fél 12-ig és délután 3-6-ig fogatos szőlőtalajmivelő és permetező eszközöket működésben fog bemutatni. Palics (Palicsfürdő) » Szeged és Szabadka közt húzódó vasut egyik állomása, mely azonkívül Szabadkáról negyedóránként közlekedő villamos kocsikkal is elérhető. Déli fél 12 órától fél 1-ig Palicsfürdő nagyvendéglőjében szőlészeti értekezlet is lesz megtartva, melynek tárgysorozata a következő: 1. Elnöki megnyitó. 2. Szőlészeti napikérdések, tárgyalja dr. Decker Jenő, a MSzOE. igazgatója. Homöki szőlőink helyzete, előadja Halászy Lajos, szől. és bor. felügyelő. 4. A fogatos talajmivelő és permetező eszközökről, előadja Ballay Jenő, MSzOK. titkára.

Hivatalos árfolyamok.

budapesti áru- és értéktőzsde 1907 június 11-én	
Magyar aranyjárdék 40/100	11.21
Magyar koronajárdék 40/100	99.—
Magyar leleti vasuti államkötvény 100/100	83.—
Magyar földtehermentesítési kötvény 100/100	95.—
Horvát-szlavon földtehermentesítési kötvény 96/100	96.—
Magyar gyermekny sorsjegy-kölesőn	200.—
Tisza zab. és szegedi sorsjegy-kölesőn	150.—
Osztrák járdék ezüsbén	99.50
Osztrák járdék papirban	100.—
Osztrák korona járdék	117.—
Osztrák járdék aranyban	99.—
18+0. oszt. államsorsjegyek	155.—
Osztrák magyar bankrészvény	17.65
Magyar hitelbank részvény	17.65
Városi villamosvasut	833.—
Osztrák hitelbank intézeti részvény	680.50
20 frankos frankos (Napolendor)	683.25
Osztrák magyar államvasuti részvény	19.08
Német birodalmi márka	117.58
London vista	241.17

A szerkesztésért felelős

Dr. VUCSKIOS GYULA.

Dr. Krüger Aladár

ügyvédi irodáját

Szalárdi (régli Posta)-utca
7. sz. alá (saját házába)
helyezte át.

Dr. Krüger Jenő

ügyvédi irodáját

Szalárdi-utca 7. sz. alatt
megnyitotta.

Aláírási felhívás.

a Magyar Takarékszövetkezet első évtársulatába való belépésre.

Az évtársulat kezdődik 1907. évi július hó 1-én és tart 1910. évi június hó 30-ik napjáig. Mibelyt 1000 üzletrész jegyezve lesz, az évtársulat megalakul.

A szövetkezet célja: több apróbb betétek útján való takarékosagra buzdítani, a tagok esetleges hiteligényeit a leggyutányosabban kielégíteni és az igénybe vett hitel visszafizetésére könnyű módot nyújtani.

A szövetkezet tagja lehet bárki, aki magát arra kötelezi, hogy a szövetkezet pénztárába három éven át hetenkint legalább 20 fillért befizet. A szövetkezet tagja a teljesített befizetések negyödöd részét minden kezes nélkül bármikor kölcsön veheti.

Egy üzletrész **hetenkint 20 fillér** befizetésére kötelez. Az aláírás alkalmával az első heti részlet és minden üzletrész után 5 fillér üzleti költség fizetendő be.

A Magyar Takarékszövetkezet tagjai kényelmére azt az ujtást hozza be, hogy a befizetések eszközlése céljából nem kell az intézet helyiségébe hétről-hétre feljönnök, ami tetemes idővesztéssel jár, mert a szövetkezet (óvadék mellett alkalmazott) pénzbeszedője minden héten felkeresi a tagokat lakásukon, hogy a heti befizetés összegét átvegye s azt az alapszabályokban előírt módon nyugtázza.

Nagyváradon, 1907. évi június 1. napján.

A Magyar Takarékszövetkezet alapítói.

A szövetkezet a **MAGYAR BANK** r. t. helyiségében székel (Fő-utca, Bazár-épület.)

Uj fényképészeti és festészeti műterem
Nagyváradon.

LEMBERT EDE

fényképészeti és
festészeti műterme

mely a modern kor kivá-
nalmainak megfelelően telje-
sen ujonnan épült Rákóczi-ut
8. szám a. (Fő-u. Györffi-ház)

megnyílt.

Műtermében készít:

Platin képeket

Aquerelleket

Olajfestményeket

és régi képek után uj másolatokat.

Elsőrangú kivitel!

Nagyváradai kereskedelmi és iparkamara.
2018—1907.

Értesítés.

Dr. Ágoston Péter ur a f. évi június hó 16-án (vasárnap) délelőtt fél 11 óra-kor, a nagyváradai magántisztviselők körének helyiségében a «**községi politika**»-ról előadást tart.

Ezen előadás keretében az előadó ur tudomásunk szerint az ipar és kereske-

delmit közlő érdeklő irányelveket is érinti.

Indíttatva érezzük tehát magunkat, az érdeklő iparosok és kereskedők figyelmét az említett előadásra azzal felhívni, hogy a nagyváradai magántisztviselők egyesülete az iparos és kereskedő urakat az előadás alkalmából szívesen látja.

Nagyvárad, 1907. június 12.

A nagyváradai kereskedelmi és iparkamara:

Huzella Gyula,
elnök.

Dr. Sarkadi Lajos,
titkár.

Visszavonhatatlan utolsó nap

Villand Testvérek nagy cirkusza
a nagy piac téren.

Ma csütörtökön f. hó 13-án utolsó **nagy bucsu előadás**, tisztelet estélye az összes működő tagoknak. Mindnyájan oda fogunk törekedni, hogy a legjobb emléket hagyjuk Nagyváradon.

Helyárak: Páholyülés 4 kor., zártszék 3 kor., körszék 2 kor., I. hely 1 kor. 60 fill., II. hely 1 kor. 20 fill., karzat 60 fill.

Jegyek előre válthatók: Kiss Dávid és Tsa dohánytözdéjében és d. e. 10—12-ig. d. u. 3-tól a cirkusz pénztáránál.

Visszavonhatatlan utolsó nap.

Központi Takarékpénztár Nagyváradon.

Alaptőke 1,000,000 korona.

Telefon szám 443.

Felhívás!

Az 1907. évi június 2-án tartott rendkívüli közgyűlésünk 5000 drb 200 kor. névértékű új részvény kibocsátása által intézetünk alaptőkéjének két millió koronára leendő felemelését harározta el.

Ezen új 5000 drb részvény átvételére a régi részvényesek **elővételi joggal bírnak** olyformán, hogy minden régi részvényre egy új részvény a megállapított 212 korona árban részükre lentartatik. E vételárban a kiállítás díj és illeték már bennfoglaltatik.

Az új részvények vételára után a folyó 1907. évi július 1-től a befizetés napjáig 6%-os kamat fizetendő, ennek ellenében az új részvények az üzleteredményben 1907. év július 1-től kezdve részesednek. A július 1-ig történő befizetések után a takarékpénztár 5% kamatot térít meg.

Ezen közgyűlési határozat folytán felhívjuk t. részvényeseinket, hogy az új részvényekre elővételi jogukat bezárólag f. évi **július 15-ig** gyakorolni s ugyanakkor a régi részvényeket az elővételi jog gyakorlására vonatkozó lebélyegzés végéig pénztárunknál bemutatni szíveskedjenek.

A befizetések 1907. november 1-ig tetszés szerinti részletekben teljesíthetők, azonban az elővételi jog gyakorlásánál részvényenkint 52 korona fizetendő.

A befizetésekről ideiglenes igazolványok adatnak ki. Ezen ideiglenes igazolványok névre szóló részvényekre és ezzel kapcsolatosan a 200 K. n. é. részvényeknek 400 K. n. é. részvényekre való kicserélésére vonatkozólag újabb felhívást fogunk annak idején közzétenni.

Az új részvények befizetésére vonatkozólag érvényben maradnak alapszabályaink 10. §-ának a késedelmes befizetésekre vonatkozó intézkedése.

Nagyvárad, 1907. június 3.

Központi Takarékpénztár
Részvénytársaság Igazgatósága.

Most jelent meg!

A modern rajzoktatás vezérfonala
II. kötete.

Irta: **Szücs Izsó** iparisk. igazg., tanító-
képző intézeti rajztanár.

Tartalom: a) Rajzoktatás szemlélet
alapján, kézügyességi foglalkozásokkal
(kézi munkával) kapcsolatban. b) Kéz-
ügyesítő gyakorlatok. Tanmenet 37
mintalapon 40 leckemintával.

Bolti ára 6 korona.

Megrendelhető: **Sebő Imre** könyvki-
adónál Nagyvárad.

Ugyanazon kiadásban megjelent: **Szücs
Izsó: »A modern rajzoktatás vezérfonala«** I.
kötete. **6 korona.** Tartalom: a) Előtanul-
mányok. b) ösztönyszerű rajzolás.

Approbálva: 78494. sz. a. népiskolák-
óvó-, és tanítóképzők s középiskolák
alsó osztályai részére.

Kivonat a hivatalos bírálatból... Számol
a hazai viszonyokkal, a tanítók jelenleg még
rajzbeli kiképzettségével... Művének minden
sorából a tárgy iránti szeretet, annak komoly
megfontolása és kitartó tanulmányozása szól.
Sok évi tapasztalat és kísérlesei a rajzoktatás
terén becsesekké teszik e mű tartalmát...
Művének minden fejezete érdekes és beható
tanulmányra vall... Tárgyát szerző nagy kö-
rültekintéssel és alaposan dolgozta ki,
amiért teljes elismerés is illeti... Rajzokta-
sunk fejlődésére csak jótékony hatással lehet
e munka... 64

Biharfüred

☛ a legkellemebb üdülőhely ☛

és minden igényeket kielégítő klimatikus
gyógyhely

június hó 15-én megnyílik, mely bővel-
kedik a legremekőbb természetű szépsé-
gekkel. Igen kellemes, északi szélről védett
éghajlattal. Modernül berendezett 70 vendég-
szobával. Kitűnő konyhával és ellátással.

Klimája befolyásolja a légzést, azt kiadóbbá,
mélyebbé teszi, az anyagcsere-tetemesen fo-
kozza, a vérkeringést emeli, a test hőmérsékét
szabályozza, az izomzat tevékenységét emeli, az
étvágyat, emésztését fokozza s az álmatlanságot
megszünteti, az izzadást megszünteti.

Vasútállomás Belényes

Prospektust kívánatra bélyeg és díjmentesen
küld a **Fürdőigazgatóság.**

☛ Uj üzlet! Uj üzlet! ☛

Lukács Nándor butor-raktára

műasztalos-, kárpitos- és díszítő műhelye
Nagyvárad, Fő-utca 8. sz. Széchenyi szállodá-
val szemben.

Allandó raktár: háló, ebédlő
uri szoba és
szalon berendezések, mindennemű modern styl
szerint. Vas, réz és hajlított fa butorok rendki-
vül nagy választékban.

Pontos kiszolgálás. Olcsó árak.

Kívánatra rajzok és költségvetések ingyen.

ÉRTESÍTÉS.

Tisztelettel tudatjuk a n. é. közönséggel, hogy az eddig is jó hírnévnek örvendő
CSORDÁS TESTVÉREK fűszer és csemege üzletét átvettük, azt korsze-
rűen, a legjobb új árukkal berendezve

MEZEY JÁNOS és TÁRSA

törvényesen bejegyzett cégünk alatt tovább vezetjük, **raktáron tartunk**

== NAPONTA FRISS TEA-VAJAT ==

Az általános fűszer, anyagáru és déli gyümölcsökön kívül, még mindennemű csemege-
árakat, sajtok, hidegfelvágottak, különféle conservákat, asztali- és csemege borok-
pezsgők, likörök, angol rum, kül- és belföldi cognak, friss töltésű ásványvizeket.

Vetemény magvakat, mindennemű gazdasági cikkeket.

A n. érdemű közönség szíves támogatását kérjük, biztosítva t. vevőinket, szolid
árak mellett, becsületes és figyelmes kiszolgálásról. 40 **Telefon 249.**

Lukács Aladár

elsőrangú kalap-, fehérnemű- és uri-

divat üzlete

Nagyvárad, Fő-utca.

Telefon 516.

**Vizsgai
jutalomkönyvek**
a legnagyobb választékban kaphatók
Sebő Imre könyv- és papir-
kereskedésében, **NAGYVÁRADON**